

Przedawnienie karalności przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę małoletniego

Niniejsze opracowanie przedstawia instytucję przedawnienia karalności przestępstw przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego. Wskazuje okresy przedawnienia w stosunku do poszczególnych przestępstw, a także omawia szczególne rozwiązania prawne umożliwiające przedłużenie tych okresów.

Ujawnienie przestępstwa o charakterze seksualnym może nastąpić nawet po upływie dłuższego czasu od chwili popełnienia czynu. Często w procesie pomocy psychologicznej, udzielanej nawet już po osiągnięciu przez pokrzywdzonego pełnoletności, następuje ujawnienie ww. przestępstw, a ofiara podejmuje decyzję o skierowaniu sprawy na drogę postępowania karnego¹. Wówczas, aby ustalić, czy postępowanie karne w sprawie jest dopuszczalne, należy obliczyć okres przedawnienia karalności danego przestępstwa.

Instytucja przedawnienia karalności polega na tym, iż po upływie określonego czasu od popełnienia przestępstwa niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania² (przedawnienie stanowi ujemną przesłankę procesową — art. 17 § 1 pkt 6 kpk³). W praktyce oznacza to, iż po upływie okresu przedawnienia — nawet w przypadku złożenia zawiadomienia o podejrzeniu po-

pełnienia przestępstwa — niemożliwe jest prowadzenie w sprawie postępowania karnego.

Jeśli w trakcie trwania okresu przedawnienia zostanie wszczęte postępowanie przeciwko osobie (zostaną podstawione zarzuty osobie podejrzewanej o dokonanie czynu zabronionego), karalność popełnionego przez nią przestępstwa ustanie dopiero z upływem:

- a) 10 lat od zakończenia okresu przedawnienia — w wypadku zbrodni, występku zagrożony co najmniej karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata;
- b) 5 lat od zakończenia tego okresu — w pozostałych wypadkach (czyny zagrożone łagodniejszą karą).

Jeśli i te okresy upłyną, konieczne będzie umorzenie postępowania karnego przez organy ścigania.

---

¹ Z doświadczeń Fundacji Dzieci Niczyje.

² T. Bojarski, *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2007, LexisNexis, s. 784.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, ze zm.

Okres przedawnienia uzależniony jest od zagrożenia ustawowego za czyn zabroniony (kary przewidzianej za popełnienie danego czynu). Okresy te określa art. 101 § 1 kk⁴. Zgodnie z nim, karalność przestępstwa ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło lat:

- 1) 30 — gdy czyn stanowi zbrodnię zabójstwa,
- 2) 20 — gdy czyn stanowi inną zbrodnię,

- 2a) 15 — gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat,
- 3) 10 — gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata,
- 4) 5 — gdy chodzi o pozostałe występki.

Tabela poniżej prezentuje przedawnienie czynów zabronionych z rozdziału przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.

Tabela 1. Okres przedawnienia poszczególnych przestępstw przeciwko wolności seksualnej.

	Znamiona czynu zabronionego	Zagrożenie karą	Okres przedawnienia (od dnia popełnienia przestępstwa)	Przedłużenie terminu o 5 lat po osiągnięciu pełnoletności
Art. 197 § 1	Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego.	kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12	15 lat	TAK
Art. 197 § 2	Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności.	kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8	15 lat	TAK
Art. 197 § 3	Kto dopuszcza się zgwałcenia: 1) wspólnie z inną osobą, 2) wobec małoletniego poniżej lat 15 , 3) wobec wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry.	kara pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 (zbrodnia)	20 lat	TAK
Art. 197 § 4	Jeżeli sprawca zgwałcenia działa ze szczególnym okrucieństwem.	kara pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5. (zbrodnia)	20 lat	TAK
Art. 198	Kto, wykorzystując bezradność innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak zdolności tej osoby do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, doprowadza ją do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności.	kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8	15 lat	NIE

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny, Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, ze zm.

	Znamiona czynu zabronionego	Zagrożenie karą	Okres przedawnienia (od dnia popełnienia przestępstwa)	Przedłużenie terminu o 5 lat po osiągnięciu pełnoletności
Art. 199 § 1	Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności.	kara pozbawienia wolności do lat 3	5 lat	NIE
Art. 199 § 2	Kto popełnia czyn określony w (art. 199) § 1 na szkodę małoletniego .	kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5	10 lat	TAK
Art. 199 § 3	Kto doprowadza małoletniego do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, nadużywając zaufania lub udzielając mu korzyści majątkowej lub osobistej, albo jej obietnicy.	kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5	10 lat	TAK
Art. 200 § 1	Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania.	kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12	15 lat	TAK
Art. 200 § 2	Kto w celu zaspokojenia seksualnego prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej.	kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12	15 lat	TAK
Art. 200a § 1	Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15 , zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim.	kara pozbawienia wolności do lat 3	5 lat	NIE
Art. 200a § 2	Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji.	grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2	5 lat	NIE
Art. 200b	Kto publicznie propaguje lub pochwala zachowania o charakterze pedofilskim.	grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2	5 lat	NIE

	Znamiona czynu zabronionego	Zagrożenie karą	Okres przedawnienia (od dnia popełnienia przestępstwa)	Przedłużenie terminu o 5 lat po osiągnięciu pełnoletności
Art. 201	Kto dopuszcza się obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry.	kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5	10 lat	TAK
Art. 202 § 1	Kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy.	grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku	5 lat	NIE
Art. 202 § 2	Kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępni mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi.	grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2	5 lat	TAK
Art. 202 § 3	Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwała lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub publicznie prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem.	kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.	15 lat	TAK
Art. 202 § 4	Kto utrwała treści pornograficzne z udziałem małoletniego poniżej lat 15.	kara pozbawienia wolności od roku do lat 10	15 lat	TAK
Art. 202 § 4a	Kto sprowadza, przechowuje lub posiada treści pornograficzne z udziałem małoletniego poniżej lat 15.	kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5	10 lat	NIE
Art. 202 § 4b	Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej.	grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2	5 lat	NIE
Art. 203	Kto, przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji.	kara pozbawienia wolności od roku do lat 10	15 lat	TAK
Art. 204 § 1	Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia.	kara pozbawienia wolności do lat 3	5 lat	NIE
Art. 204 § 2	Kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę.	kara pozbawienia wolności do lat 3	5 lat	NIE

	Znamiona czynu zabronionego	Zagrożenie karą	Okres przedawnienia (od dnia popełnienia przestępstwa)	Przedłużenie terminu o 5 lat po osiągnięciu pełnoletności
Art. 204 § 3	Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania małoletniego do uprawiania prostytucji lub mu to ułatwia lub czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez małoletniego.	kara pozbawienia wolności od roku do lat 10	15 lat	TAK
Art. 204 § 4	Kto zwabia lub uprowadza inną osobę w celu uprawiania prostytucji za granicą.	kara pozbawienia wolności od roku do lat 10	15 lat	TAK

Stan prawny na wrzesień 2010 r.

Warto dodać, że nowelizacja kk obowiązująca od 18 grudnia 2008 r.⁵ wprowadziła zapis gwarantujący, iż przedawnienie niektórych przestępstw seksualnych na szkodę małoletnich nie może nastąpić przed upływem określonego czasu od osiągnięcia przez pokrzywdzonego pełnoletności. Dzięki temu rozwiązaniu, nawet w przypadku późnego ujawnienia wykorzystywania seksualnego, można skierować sprawę na drogę postępowania karnego. W uzasadnieniu wspomianej nowelizacji wskazano, iż Decyzja ramowa Rady 2004/68/WSiSW z dnia 22 grudnia 2003 r. o zwalczaniu seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej⁶ w art. 8 ust. 6 zobowiązuje państwa członkowskie do umożliwienia ścigania przynajmniej najpoważniejszych przestępstw w niej określonych po uzyskaniu przez pokrzywdzone dziecko pełnoletności. Jak podkreślono w uzasadnieniu nowelizacji, prawodawca europejski zmierzał do umożliwienia osobom pokrzyw-

dzonym w dzieciństwie przestępstwem seksualnym ujawnienia popełnienia tego przestępstwa oraz zainicjowania przeprowadzenia postępowania karnego w tej sprawie — już po uzyskaniu pełnoletności, a zatem w pełni świadomie i niezależnie od ew. presji ze strony osób najbliższych. Przy braku wspomianej zmiany w prawie polskim mogłoby to być wykluczone lub ograniczone ze względu na okres przedawnienia⁷.

Zgodnie z art. 101 § 4 kk, przedawnienie karalności — przestępstw określonych w art. 199 § 2 i 3, art. 200, art. 202 § 2 i 4 oraz art. 204 § 3, jak również przestępstw określonych w art. 197, art. 201, art. 202 § 3, art. 203 i art. 204 § 4, w przypadku gdy pokrzywdzonym jest małoletni — nie może nastąpić przed upływem **5 lat** od ukończenia przez pokrzywdzonego 18 lat. Oznacza to, iż termin przedawnienia ulega przedłużeniu na 5 lat od ukończenia pełnoletności przez pokrzywdzonego ww. czynami.

⁵ Ustawa z dnia 24 października 2008 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2008 r. Nr 214, poz. 1344.

⁶ Dziennik Urzędowy L 013, 20/01/2004 P. 0044 — 0048.

⁷ Z uzasadnienia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 458), www.sejm.gov.pl — data dostępu: 1.12.2010 r.

Przykład

Konkubent matki 7-latkę prezentował mu treści pornograficzne (filmy i zdjęcia o takim charakterze). Czyn ten stanowi przestępstwo z art. 202 § 2 kk, zagrożone grzywną, karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Zgodnie z art. 101 kk, karalność tego czynu przedawnia się po upływie 5 lat od dnia jego popełnienia. Zatem czyn ten przedawniłby się, gdy chłopiec miałby 12 lat. Jednak dzięki zapisowi art. 101 § 4 kk, przedawnienie karalności m.in. tego przestępstwa nie może nastąpić przed upływem 5 lat od ukończenia przez pokrzywdzonego 18 lat. Czyn ten więc przedawni się dopiero z upływem 5 lat od osiągnięcia pełnoletniości przez chłopca.

Obliczanie okresu przedawnienia zależy ściśle od zakwalifikowania czynu sprawcy (tj. ustalenia, jaki przepis kk zachowanie sprawcy opisuje), a także od precyzyjnego określenia chwili popełnienia czynu. Ponadto, przy przestępstwach seksualnych na szkodę małoletnich często pojawiać się będzie w praktyce problem zbiegu przepisów (gdzie jeden czyn wypełnia znamiona określone w kilku przepisach ustawy karnej — art. 11 § 2 kk). Dlatego też jednoznaczne ustalenie okresu przedawnienia może nastręczać pewnych trudności. Może więc zdarzyć się, że pojawią się rozbieżności między samodzielnie obliczonym okresem przedawnienia (np. przez sa-

mego pokrzywdzonego) a okresem przyjętym przez organ prowadzący postępowanie. Dlatego — w celu ustalenia okresu przedawnienia w konkretnej sprawie — warto zwrócić się wcześniej do prawnika.

Mimo iż okres przedawnienia karalności w omawianych wypadkach ulega wydłużeniu, należy pamiętać, iż z upływem lat uzyskanie materiału dowodowego do sprawy może być coraz trudniejsze. Dlatego zawsze wniesienie po wielu latach od chwili popełnienia czynu zawiadomienia do organów ścigania powinno być poprzedzone przygotowaniem lub wskazaniem odpowiedniego materiału dowodowego.

The article focuses on the issue of statute of limitations for prosecuting criminal offences against sexual freedom or morality involving minors. For each type of offence deadlines for prosecution are discussed, along with particular legal measures allowing to extend them.

O AUTORZE

OLGA TROCHA jest prawnikiem, absolwentką Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. Ukończyła aplikację prokuratorską przy Prokuraturze Apelacyjnej w Warszawie. Pracuje w Fundacji Dzieci Niczyje w projekcie „Dziecko — świadek szczególnej troski”. Współpracowała ze Stowarzyszeniem Interwencji Prawnej, gdzie udzielała porad prawnych związanych z rodzicielstwem zastępczym i przysposobieniem. Stale współpracuje z Monitorem Prawniczym.